

NOORED ETTEVÕTLIKUKS!

Edu
Tegu | ETTEVÕTLUSÖPPE
PROGRAMM

Võru Gümnaasiumi direktor Karmo Kurvits:

ETTEVÕTLIKKUS on maapiirkondade olulisim arengumootor

Võru Gümnaasiumis on ettevõtlusõpet läbi viidud juba kooli loomise algusest peale 2015. aasta sügisel. Kooli direktor leiab, et ettevõtlikkuseks võimaluste loomine, ideede elluviimise toetamine ja edulugude rääkimine aitavad noorte sidet kogukonnaga tugevdada.

Ettevõtlusõpe on koolis rakendatud mitmel erineval moel: kõige populaarsem on õpilaskirjanduse programm, lisaks on abituriumiaastal reaalsuuna õpilastel ettevõtlusõpetuse kursus ning finantskirjanduse valikkursus. “Ettevõtlikkus on üks meie kooli põhiväärtustest, mistõttu peetakse seda oluliseks ja käsitletakse teemana nii eriainetundides kui ka koolielus laiemalt,” ütleb Võru Gümnaasiumi direktor Karmo Kurvits.

Direktori sõnul annab ettevõtlusõpe noortele väärtuslikke kogemusi – nad õpivad äritegemise põhimõtteid, neis areneb algatusvõime ja julgus probleeme lahendada erinevatel elualadel. “Me oleme veendunud, et ettevõtlusõppega seotud noored omandavad teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis võimaldavad neil olla edukam kodanik, üliõpilane, töötaja või ettevõtja. Kindlasti aitab ettevõtlusõpe neil otsustada, kas sooviksid tulevikus ettevõtjana töötada – nad saavad koolis ettevõtte alustamist turvaliselt läbi mängida, arendades seeläbi oma loovust, uuendusmeelsust ja riskijulgust,” kommenteerib Kurvits.

Lisaks isiklikule kasule toob ettevõtlusõpe kasu ka kogukonnale laiemalt. “Meie oleme kokku leppinud, et oleme õnnelike ja tegusate inimeste, rohkete võimaluste ja mitme kultuuri-ruumiga piirkond. Usun, et ettevõtlusõpet rakendades ja ettevõtlikkust koolis kujundades anname selle eesmärgini jõudmisele suure panuse,” sõnab Kurvits.

Kurvits leiab, et ettevõtlikkus ja nutikus on peamised hoiakud, millega maapiirkondi ja väikelinnu arendada. “Kui omavalitsus seda soodustab ning märkab ja tunnustab aktiivseid noori, muutub noorte side kodukohaga kindlasti tugevamaks. Loomelised võimalused, toetame ideede elluviimist, tunnustame ettevõtlikke ning räägime edulugusid – küll need noored siis ka tagasi tulevad,” ütleb ta.

Foto: Võru Gümnaasium

“Ettevõtluskeskkonna arendamine on kõikide kohalike omavalitsuste, eriti väikelinnade ja maapiirkondade jaoks eluliselt oluline. Kohaliku omavalitsuse tulubaas sõltub ju suurel määral sellest, kui palju on piirkonnas töökohti ja kui ettevõtlikkus on inimesed nende töökohtade loomisel. Oluline osa ettevõtluskeskkonna arendamise juures on kahtlemata ettevõtlusõppel. Ettevõtlusõppe programm annab noortele võimaluse saada esmalt julgustust ning siis ka oskusi ettevõtlusega alustamisel. Viies kokku ettevõtliku noore ja ettevõtlusõppe, investeerime tulevikku.

Veikko Luhala

Eesti Linnade ja Valdade Liidu tegevdirektor

“Praktiliste teadmiste ja oskuste jagamisega tuleb alustada juba maast madalast. Kui viia noori juba koolis kurssi ettevõtluse põhitõdedega ning soodustada ettevõtlikkust, saab vältida mitut valehoiakut. Noortele tuleb enam anda võimalusi ise otsustada, ise algatada ja seda juba lasteaiast alates. Just sellist lähenemist püüame maakondlike arenduskeskustega tuua igasse kooli ja lasteaeda haridusprogrammi Ettevõtlik Kool kaudu. Ettevõtlik Kool on tänaseks saanud kaasaegse haridussüsteemi kvaliteedimärgiks, mis aitab koolidel noorte otsustusvõimet arendada ja tegutsemishimu ärgitada.

Andres Huul

Maakondlike Arenduskeskuste võrgustiku juhatuse liige

Ettevõtlikkud koolid, innustavad kogukonna- projektid ja STARTER programmi edulood

lk 2-3

Kuidas jõuda ideest toimiva ettevõtte? Õpilaskirjanduse Brand näitel

lk 4

Veriffi asutaja ja tegevjuht Kaarel Kotkas: „Täna viib ettevõtteid edasi teotahteline meeskond“

lk 5

Haridus- ja Teadusminister Mailis Reps: „Ettevõtlusõpe innustab innovatsioonile“

lk 7

EDU JA TEGU
ETTEVÕTLUSÖPPE
PROGRAMMI
SÜNDMUSTE KALENDER

lk 8

Noored edendavad elu KÕIKJAL EESTIS

Maailmas, kus igal hetkel võivad muutuda nii geoliitiline situatsioon, tehnoloogiad kui ka majanduskliima, on kõige olulisem anda õpilastele kaasa positiivne hoiak õppimisse ning julgus oma eesmärgide nimel tegutseda.

Selleks peab õppeprotsess lähtuma õppurite huvidest ning olema loominguiline, kuid ühtlasi eluline. Õpetaja või mentori roll on olla ettevõtlike noorte kujunemisel suuna- ja, kes aitab õpilastel rajada oma tugevusi ning julgustab neid enesekindlalt katsetama.

Ettevõtlusõppe programm Edu ja Tegu toetab juba neli aastat koole, omavalitsusi, ettevõtteid ja õppureid noorte ettevõtlikkuse arendamisel, ettevõtlusõppe rakendamisel ning ettevõtlusõppes osalemisel. Koolide huvi ettevõtlusõppe toel hakkajaid noori koolitada on aina kasvamas.

“2018. aasta lõpu seisuga oli Edu ja Tegu programmi tegevustest ühel või teisel moel osa võtnud juba 368 hakkajat kooli - 320 üldhariduskooli, 29 kutseõppeasutust ja 19 kõrgkooli,” tunneb Haridus- ja Teadusministeeriumi ettevõtlusõppe programmi juht Kristi Ploom rõõmu ettevõtmise viljadest.

Tema sõnul on enamik koole võtnud osa rohkem kui ühest ettevõtlusõppe programmi tegevusest. Rohkem kui pooltes (59%) liitunud õppeasutustes on juba alustatud ettevõtlusõppe rakendamist.

“Ettevõtlusõppe metoodikat rakendavates koolides on tähelestatud, et noored iseseisvuvad kiiremini, tunnevad suuremat huvi uute temade vastu, on võimelised end kriitiliselt analüüsima ning omavad erakordselt tugevat usalduslikku suhet erinevate aineõpetajatega,” kinnitab Ploom.

Ettevõtlusõpet rakendavad haridusasutused süstivad õpilastesse iseseisvust ja initsiatiivikut. Paljud selle tulemusel sündinud arvukad ettevõtmised on aidanud elavdada ja parandada kogukonnaelu. Pilk edukate kaardile näitab, et initsiatiiv sünnib seal, kus pinnas on soodne!

► Edu ja Tegu pakutavad võimalused (Euroopa Sotsiaalfondi ja Haridus- ja Teadusministeeriumi toel tasuta)

- Ettevõtlusõppe metoodilised tugimaterjalid üld-, kutse- ja kõrghariduse õpetajatele/õppejõududele ettevõtlusõppe läbiviimiseks. Ainekavad, moodulid sisaldavad nii ettevõtlusteadmist andmist kui ettevõtlikkuse arendamist. SA Innove tugi ettevõtlusõppe rakendamisel koolis
- Ettevõtete ja koolide koostöö heade praktikate kogumik
- Ettevõtlusõppe koolitused, ettevõtlusõpetaja koolitusprogrammid baastasemele ja meistriklassele, ettevõtete ja koolide koostööseminarid
- Liitumine võrgustikuga Ettevõtlik kool
- Liitumine JA Eesti õpilasfirmade programmiga
- STARTER äriideede arendamise programm ja töötoad õppijatele
- Avatud taotlusvoor „Koolide, kogukonna ja ettevõtete koostöö toetamine ettevõtlusõppe praktiliseks muutmiseks”
- Parimate ettevõtlusõppe edendajate ja ettevõtlike õpetajate-õppurite tunnustamine
- Ettevõtlusõppe uudiskirjad
- Ettevõtlusõppes kasutatavad videointervjuud ettevõtjatega erinevate ettevõtluspädevuste olulisuse ja arendamise võimaluste selgitamiseks noortele

Vaata täpsemalt kodulehelt
www.ettevotlusope.ee

► Äriideede arendamise programm STARTER

Gümnasistide, kutse- ja kõrgkooliõppurite ettevõtlikkuse arendamiseks on loodud programm STARTER, mille õppetsükli jooksul saavad tiimidesse koondunud noored arendada välja oma äriidee. STARTER kestab neli kuud ning koosneb erinevatest praktikumidest, koolitustest ja seminaridest, tunnustatud ettevõtjate mentortoest ning kontaktivõrgustikust. Aastate jooksul on programmist välja kasvanud mitu edukat äriideed:

- **Decomer Technology** on Tartu Ülikooli tudengite Mart Salumäe ja Kelly Kanguri loodud ettevõtte, kes on arendamas uudet, vees lahustuvat pakendimaterjali, mida saab kasutada nii toiduainetööstuses kui ka teistes valdkondades.
- Tiim **io_developers** arendab nutipille, mille fookust saab mobiilirakenduse abil reguleerida. Projekti eestvedajad on tudengid Elchin Aghazada ja Murad Mammadov.
- **Laava Tech** TalTech-ist on idufirma, mis arendab LED-põhiseid valgustusüsteeme taimekasvatuseks. Mullu Kopenhaagenis

toimunud võistlusel University Start-up World Cup pärjati Laava Tech peapreemiaga. Veel sama aasta veebruaris võideti Oulu Polar Bear Pitching Competition võistlus. Eestvedajad on Tatsiana Zaretskaya, Sergei Radzionou, Jussi Pikkarainen ja Oleg Zaretski.

- Laava Techi kõrval osales Kopenhaagenis veel üks TalTechi meeskond – toidukaubale “Parim enne”-indikaatorit arendav **Timey**. Timey on STARTER-programmi 2018. aasta võitja, kes tunnustati parimaks ka tänava Ajukahil osaleda soovinud 341 idee hulgas.

- Ettevõtluskõrgkooli Mainori tudengi Liisi Tarvo eestvedamisel avas tiim **Wrap N'Roll** Tallinnas Eesti esimese vrapikohviku.
- Eelmisel aastal sündis Tallinna Ülikooli tudengitest loomekollektiiv **Ohhsanugis**, koosseisus Sandra Silver, Kaur Terep, Kristjan Sven Kuk, Samuel Koppel, Morten Milder ja Mark Eric Kammiste. Meeskonna loodud ettevõtmine plaanib luua koomiksi baasil väljaarendatud lõbusat riidekollektsiooni.
- Ettevõtet **ÄngFree** veavad eest Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži õppurid Triin Resik ja Tiina Elvelt. Tüdrukute äriidee seisneb taskasutatud materjalidest stressinukkude valmistamises.
- STARTER-ist tuule tiibadesse saanud tiim **TRIT** soovib muuta tõlketeenuste tellimise vaevavabaks. Tartu Ülikooli vilistlaste Eha Maesalu ja Ants-Oskar Maesalu loodud algoritm leiab igale tõlkeprojektile kõige sobivama professionaali, võttes selleks arvesse erinevaid kriteeriume.

Pärast õnneliku lõpuga õnnestus Heimtali, kus poiss läbi pekinud silla vajus, otsustasid **Heimtali Põhikooli** 8. klassi noormehed Marcus-Sander ja Tanel teha koolimaja taguse jooksurajal oleva kehvas seisus silla asemel uus 10-meetrine ja meetriaiune vastupidav siid. Tänavu septembris tegi õpilasesindus koolile ettepaneku tähistada traditsioonilist liikumispäeva prügijooksuga. 170 osalejaga jooksu käigus puhastati 45 kilomeetri jagu jooksuradu prügist, mida kogunes ühtekokku 1200 liitrit. Eestvedajad: Heimtali Põhikooli õpilasesindus.

Valga Põhikoolis on 7-9. klassi õpilastele suunatud Ettevõtluskubist aastate jooksul kasvanud välja mitmeid edukaid minifirmasid. Eelmisel õppeaastal oli kool maakondlikul võistlusel esindatud viies koosseisus, sealhulgas MF Saunasõbrad, mis pälvis auväärsel III koha. Kevadel napsas kooli esindav MF Maiusmoka endale tiitli Eesti parim minifirma, II koht. Minifirma loomise käigus saavad õpilased kätt proovida tootearenduses, müügis ning loomulikult ei puudu firma loomise protsessist ka raamatupidamine.

Võru Kesklinna Kooli pikajaline muusikaline lavastamise kogemus kohtus ettevõtlusõppega ning sellest sündis uus muusikal “Vaeslaps ja talutütar” – etendus kogukonnalt kogukonnale. Lisaks kooliperele panustasid projekti mitmed Võru kohalikud ettevõtted, kellega koostöös said kooliõpilased võimaluse viia ellu oma nägemust nii kostüümide kui ka dekoratsioonide osas, samuti kandsid koolinoored hoolet helikujunduse kui ka reklaamtöötamise eest. Eestvedajad: Originaalmuusika kirjutas Võru muusikakooli direktor Piret Rips Lau, tantsud lõi kooli matemaatikaõpetaja/tantsujuht Marianne Jaanson, lavastas algklasside õpetaja Kaie Püvi.

Põlvamaal **Mooste Mõisakoolis** on Ettevõtliku Kooli metoodikat rakendatud 2 aastat. Maiikus toimus kooli õpilasesinduse eestvedamisel Põlvamaa koolinoorte Inspiratsioonipäev, kuhu olid esinema palutud inimesed, kes võiksid olla noortele karjäärivalikutega eeskujuks. Üritust modereerisid Mooste Mõisakooli õpilased. Aasta jooksul on nii suured kui ka väikesed õpilased alati kaasatud õpilaskohvikute projekti, mille eest on võidetud koguni auhindu.

Avarate mõtetega kool **Antsla Gümnaasium** paistab silma hakkajate õpilaste ning aktiivsete õpetajatega. Koolis tegutsevad arvukad õpilasfirmad, minifirmad ja mini-mini-firmad. Et laste õpinguid toetada päriseluliste ja praktiliste näidetega, loodi koostöös teiste piirkonna koolidega kolm õppelaborit, kus on võimalik uuenduslikul viisil tutvuda nii loodusteaduste, meedia, tehnoloogia kui ka käsitöoga.

Saverna Põhikooli 6. klassi õpilaste eestvedamisel sai alguse projekt “Kiiged kooli”, eesmärgiga muretseda kooli juurde uued kiiged. Selleks korraldasid õpilased tuluühut, mille planeerimisse ning läbiviimisse olid kaasatud kõik Saverna Põhikooli õpilased, õpetajad ja koolitöötajad, lisaks abistasid koolipere kohalikud ettevõtted ning lapsevanemad. Kevadeks on õpilased planeerinud juba uue tuluühut – sedapuhku on plaanis raha koguda päikesepaneelidega valgustite soetamiseks, et kooli staadionil saaks spordihuvilised kogukonnaliikmed palli mängida ka hämaratel õhtutel.

Tartu Veeriku Kooli ettevõtlike noorte eestvedamisel sündis projekt “Eakate nutiring”. Koostöös Tähtvere Päevakeskusega korraldasid lapsed eakatele personaalse juhendamise nutiringi. Koostööpartnerina kasutati mobiilsidet ettevõtja Tella AS, kes laenutas huviringi tegevuseks vajalikud tahvelarvutid, millest mõned projekti lõpus koos lastega juhendatavatele ka välja loosti. Eestvedajad: 6. klassi õpilased ning noored entusiastid 3. klassist.

Põltsamaa Gümnaasium on Ettevõtliku kooli hõbetasemega kool, kus hakkajate laste kasvatamisel on märksõnaks ainetel lõimimine. Juba viiendat aastat toimub koolis kursus KESA, kus õpilased saavad tuttavaks karjääri-, majandus- ja ettevõtlusõppe, suhtlemispsühholoogia ja projektitöö alustega. Päriseluline õpe on muutunud õpilased ettevõtlikumaks – noored otsivad projektidele ise sponsoreid ning toetuse saamiseks on projektiplaani esitatud ka Kultuurkapitalile.

Viljandi Kutse-õppekeskuse sätasimise arendusjuhi eestvedamisel prooviti noori julgustada õpieesmärgi saavutamise läbi omaenda õpilasfirma arendamise esialgu pilootprojekti. 2016. aastal läbi viidud katsetus osutus aga nõnda edukaks, et tänaseks on Viljandi Kutseõppekeskuses rohkem lennukaid õpilasettevõtteid kui üheski teises kutsekoolis. Ettevõtlusõppe veelgi praktilisemate väljundite leidmiseks tehakse tihedat koostööd nii teiste kogukonna koolide kui ka ettevõtjatega.

Türi Põhikool on aktiivne Järvamaa kool, kes oskab hoida ja luua kogukonnatunnet. Ettevõtliku kooliõpilased kutsuvad erinevatesse projektidesse osalema Türi linna sõpru ja praeguseid ning endisi koolivillistlasi, et inspireerida noori oma tuleviku planeerimise ning saada kogemusrõustamist ja süvendada ühtsustunnet.

Kiviõli 1. Keskkooli õpilaste eestvedamisel korraldati sel suvel juba teist korda Kiviõli õunapäevade pargis Loomefesti – Lõuganuse valla kogukonnale suunatud festivali, kus kohalikel on võimalik kaasa lüüa erinevates töötubades, arendada suhtlust teiste vallaelanikega ning panustada tulevikuplaani loomisesse. Samuti lükkasid Kiviõli 1. Keskkooli aktiivsed õpilased käima kohaliku raadiojaama projekti, millest nüüdseks on välja kasvanud kõikidele kooliõpilastele suunatud Lõuganuse noorte taskuhääling.

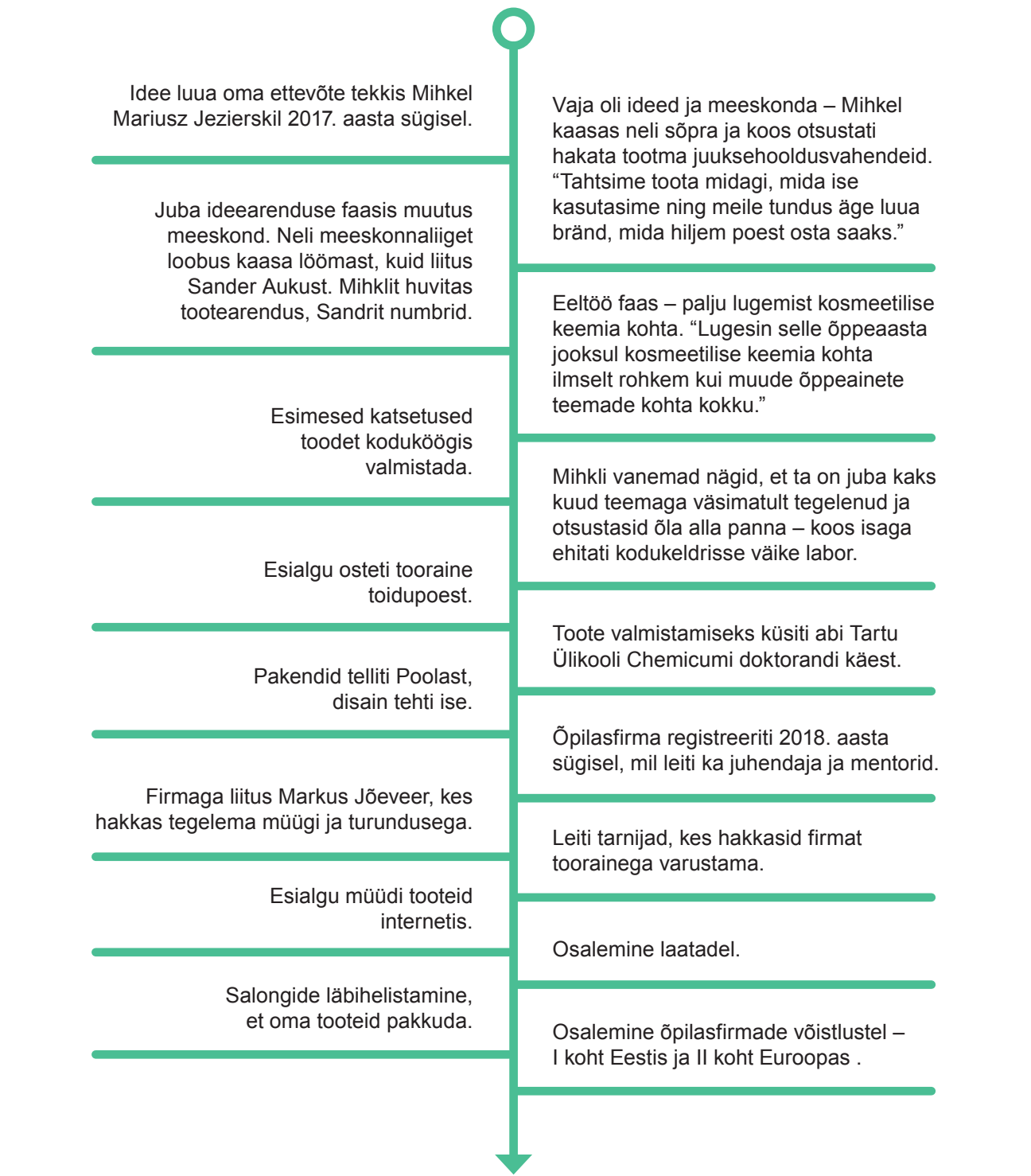

Kohtla-Järve Järve Gümnaasium on edukas kogukonna- ning kultuurielu edendaja ning on eeskujuks praktilise ettevõtlusõppe rakendamiseks, kasutades selleks koostööpartnereid üle kogu Eesti. Ühiste projektide läbi on koolipere saanud tuttavaks kohalike kultuuriorganisatsioonidega, ülikoolide esindajatega nii Viljandist kui ka TalTech Virumaa kolledžist. Sel kevadel käidi moenädala raames tutvumas organisatsioonidega Tartus.

Kuidas jõuda ideest TOIMIVA ETTEVÕTTENI?

Tänavuse parima õpilasfirma Brand näitel

ETTEVÕTLUSMENTORID:

ettevõtlusõpe annab noortele elus ühe valiku juurde

Ettevõtlusmentorid on ettevõtluskogemusega inimesed, kes koolides noori oma ettevõtet looma juhendavad. Oma kogemusi sellest, millised on noorte juhendamise mured ja rõõmud, jagasid Kuressaare Ametikooli ettevõtlusmentor **Rasmus Tüüts**, STARTERtallinn mentor **Juko-Mart Kõlar** ja aasta ettevõtlusõppe mentor 2018 **Ander Hindremäe**.

Kui kaua olete ettevõtlusmentor olnud ja miks otsustasite mentoriks hakata?

Rasmus: Esimene kokkupuude mentoriks olemisega tuli EBSis õppimise ajal. Seal oli vaja teha praktika ning selle sooritamise üks võimalustest oli mentoriks olemine. Olen ise olnud väikeettevõtja juba 12–13 aastat, nii et kogemust on üksjagu. Kui kaks aastat tagasi Saaremaale kolisin, hakkasin mentoriks ka Kuressaare ametikoolis.

Juko-Mart: Olen olnud STARTER programmi koolitaja selle algusest ehk siis 4 aastat. Noorte ettevõtlikkuse teema on mulle südamelehedanud, seetõttu olen alati hea meelega valmis sel teemal koolitusi, töötubasid ja loenguid läbi viima, samuti noori nõustama.

Ander: Osalesin ise gümnaasiumis õpilasfirmade programmis ja olen õpilastele mentoriks olnud alates selle lõpetamisest – meie kooli ettevõtlusõpetaja kaasas kohe varasemate aastate tegijaid mentoritena, nii et side kooliga säilis.

Miks on ettevõtlikkuse arendamine noorte puhul oluline?

Juko-Mart: Tulevikus ei piisa teadmiste põhisest haridusest, vaid seoses tehise-intellekti ja laiemalt masinate võimekuse kasvuga muutuvad järjest olulisemaks inimlikud, n-ö pehmed oskused ja väärtused: loominguline ja iseseisev mõtlemine ning tiimitöö. Esmalt tuleb õppida infomürastr olulisi probleeme eristama ning seejärel neid meeskonnaga ühiselt ja efektiivselt lahendada. Minu esmane sõnum üliõpilastele on alati, et räägime ennekõike ettevõtlusk mentaliteedist ja alles seejärel tehnilistest aspektidest. Tõeliselt ettevõtlilik inimene suudab vajadusel kiiresti välja uurida, kuidas käib ettevõtte asutamine, mida tähendab bilanss või kuidas käib elementaarne finantsjuhtimine. Ettevõtlikkus on juba praegu, aga tulevikus veelgi enam väärtus, millest on kasu mitmes erialal, seetõttu võiks ettevõtliku mentaliteedi teadlikku kujundamist alustada juba varases koolieas.

Ander: Minu hinnangul on ettevõtlikkuse arendamise eesmärk anda õpilastele üks valik elus juurde – kui palgatoöl ei suju kõik nii hästi kui võiks, siis on noorel taskus veel üks kaart, et oma elus midagi muuta. Tänu õpilasfirmade programmile on neil kogemus, kuidas tervälises keskkonnas ise midagi algatada – see annab julguse ja enesekindluse ettevõtet alustada ka hilisemas elus.

Rasmus: Iga noor peaks teadma, kust tuleb raha. Kui sa paned kaks asja kokku ja lood kolmanda – uue toote – siis selle protsessi algusest lõpuni nägemine arendab. Arenevad läbirääkimisoskus, analüüsivõime, otsustusjulgus. Need omadusi on vaja igal ajal. Maailm liigub kiiresti – kui ise ambitsioonikas ei ole, jääd ajale jalgu, ettevõtlilikud noored on aga need, kes suudavad tänapäeva keeruliste probleemidele lahendusi leida.

Milline peaks teie hinnangul olema kooli ja õpetajate, ettevõtete ja mentorite roll ettevõtlikkuse arendamisel?

Ander: Õpetajad keskenduvad rohkem teoreetilistele teadmiste andmisele kaudu struktuuri loomisele, et õpilased saaks alustada oma ettevõtetega, mentori roll

on peegeldada tagasi reaalse ärimaailma kogemust. Õpetajad ei ole alati ärikogemusega, nad on sageli rohkem asjaarmastajad, mentorid see-eest saavad õpilasi aidata just oma kogemuse jagamisega.

Rasmus: Õpetada ilma praktilise kogemusega ei saa. Raamatutarkus on hea, aga kõik ei toimi tegelikus elus nii nagu raamatus. Õpetajate üks roll on kindlasti ka õpilaste ettevõtjatega kokku suunamine.

Juko-Mart: Koolis on ennekõike vaja avatud suhtumist, mõnikord tähendab see loobumist välja kujunenud kinnisideedest (“nii on ju ikka tehtud”), valmidust astuda tundmatule maale ning eksperimenteerida ilma, et edu oleks tagatud. Võib juhtuda, et mõned algatused ei õnnestu, aga lõpuks saame ainult katsetades teada, mis päriselt töötab ja mis mitte. See tuleb anda võimalus uutele ideedele, mis eeldab aga julgust eksida.

Kuidas tunda ära noored, kellel on potentsiaali ettevõtluses edukad olla? Kuidas julgustada neid, kes esmapilgul ettevõtlikud ei tundu?

Ander: Ma näen ettevõtluspotentsiaali juba noorele otsa vaadates ära. Hästi palju loob tahtejuud, kui on soov midagi saavutada, siis on võimalik kaugele jõuda. Tulemusi tuleb proportsionaalselt sellega, kui palju inimene ise pingutab. Noorte julgustamiseks tuleb saada aru, mis neid tagasi hoiab ja adresseerida hirme.

Juko-Mart: Oluline on luua õhkkond, kus noortel tekib ettevõtlikkuse ja ettevõtluse vastu sisemine huvi. Pikaajaliselt loeb just see, mitte välised motiivatsioonitegurid nagu auhinnad, karistused või kohustused. Oluline on saada esimene positiivne edulamus ja kogemus, kuidas üks idee otsast lõpuni viia. Seetõttu võiks esimene idee olla pigem realistlik kui ambitsioonikas – lõpuni viimise rõõm võib innustada juba ambitsioonikamaid ideid ette võtma. Ettevõtlikkus mõtlemitst pärssib suhtumine, et läbikukkumine väärib kohe hukkamõistu – see võtab noortel julguse ära.

Rasmus: Ka vanemad ei tohiks oma lapsi liialt piirata ja neid vati sees hoi-

da. Nad peavad julgema lasta lastel katsetada ja õppida. Sama kehtib ettevõtlusega – vigadest tuleb õppida. Ettevõtlikkus inimest iseloomustab see, et tal tekib igapäeva situatsioonides küsimusi, millele ta vastuseid ja lahendusi otsima hakkab.

Millised on noorte juhendamise suurimad rõõmud? Aga raskused või väljakutsed?

Juko-Mart: Minu jaoks on olnud suurimaks väljakutseks selliste noorte õpetamine, kellel puudub sisemine huvi ja valmidus mistahes uue avastamise vastu või pole valmis kaasa mõtleva – on magamata, söömata või näiteks tugevas ekraanisõltuvuses. Mõnikord tähendab see, et õppimisprotsess algab sissejuhatavate füüsiliste harjutustega, mõne inspireeriva video vaatamise või näiteks ootamatu külalise etteastega. Rõõmu valmistab aga alati see, kui noored jõuavad mõne olulise järelduseni, eriti kui sellele on eelnenud raskused. Kõige positiivsemad kogemused on noortega, kes oskavad olulisel järeldusel teha, mitte alla anda ja targamana edasi liikuda. Ettevõtlikkuse õpetamisel peaksime hoidma suhtumist, et läbikukkumine ei ole probleem, vaid võimalus olulised järeldused teha ja targamana edasi minna. Senikaua kui inimene annab endast parima, suudab reflekteerida ja eksimustest õppida ning targamana edasi minna, on kõik hästi.

Rasmus: Raske on see, kui õpilased ei viitsi kuulata ega ole motiveeritud, kui nad ei saa aru, miks nad midagi teevad. Õpe peaks toimuma vastastikkuusel koostööl – nagu korvpall, mina viskan, teine püüab ja viskab edasi. Samas kui pundist üks inimene innustub ja midagi ära teeb, siis see on edulamus. Hea on näha, kui õpilane teeb sinu õpetuste põhjal midagi teismoodi. Väikesed asjad motiveerivad.

Ander: Koostöö noortega annab palju energiat, uusi ideid ja inspiratsiooni ka igapäevatoöl. Suur väljakutse on ka see, kui noor on väga põhimõttekindel ja ma näen juba ette, et ta eksib, kuid pean tal seda teha laskma – eesmärk on ju anda talle kogemusi, miljooneuust kahju ei tule, aga vähemalt ta õpib sellest.

► SAAME MENTORITEGA TUTTAVAKSI!

Rasmus Tüüts

Millist inspireerivat raamatut peaks iga noor lugema?

Soovitatan lugeda kõikvõimalikke psühholoogiaõpikuid. Lisaks keeleõpikud – noortele oleks väga kasulik ära õppida ka mõni keel peale inglise keele.

Milline supervõime aitaks noortel olla äris edukam?

Äris aitaks kindlasti edukam olla inimeste mõtete lugemise või läbinägemise võime, aga sellise filtriga, et igasugune infomüra jääks välja ning läbi tuleks ainult oluline info.

Supervõime, mida ma soovin, et minul oleks, on osata kõiki maailma keeli, kuna keeleõppega omandab inimele ka õpitava keele kultuuri ja tavasid.

Milline õppurite äriidee sind viimati oma geniaalsusega rabis?

Viimasel ajal on taaskasutus omandanud suurema tähenduse

ning olles ka ise sageli erinevate sündmuste korraldaja, on mulle muljet avaldanud kõik ideed, mis puudutavad õhkordeid nõusid, söögiriistu ja joogikõrsi. See on minu meelest äärmiselt lihtne ja geniaalne moodus kasutada toormena looduslikku materjali nagu näiteks piilrookõrred või siis vanapaberit.

Kui asutaksid täna ise uue ettevõtte, siis millega see tegeleks?

Mulle meeldiks tegeleda ideedega, mis on seotud elektriliste kergsõiduvahendite ehitamisega (tõuke- ja jalgrattad).

Ander Hindremäe

Millist inspireerivat raamatut peaks iga noor lugema?

“Kirjuta siia oma eduloo pealkiri” ilmub aastal 2030

Milline supervõime aitaks noortel olla äris edukam?

Mõtete lugemise oskus – saaksid teada, mida kliendid TEGELIKULT Sinu tootest või teenusest arvavad.

Milline õppurite äriidee sind viimati oma geniaalsusega rabis?

Võipulk “Võix” – sisuliselt nagu huulepulk, ainult suurem ja täis

võid. Tervitused Võru Gümnaasiumis!

Kui asutaksid täna ise uue ettevõtte, siis millega see tegeleks?

Eks te varsti kuulete!

Juko-Mart Kõlar

Millist inspireerivat raamatut peaks iga noor lugema?

Ray Dalio “Põhimõtted”

Jordan B. Peterson “12 Rules For Life”

Milline supervõime aitaks noortel olla äris edukam?

Empaatiavõime – kui saad PÄRISLTD aru, kuidas teised mõtleavad

Milline õppurite äriidee sind viimati oma geniaalsusega rabis?

Ola Möller, tunnustatud Rootsi disainiettevõtja, kes oli veel hiljuti ise õppur, töötas välja loova mõtlemise metodoloogia nimega MethodKit. Erinevad kaardipakid aitavad visioneerida ja kastist välja selliste protsesside mõelda ning loovate lahendusteni jõuda kõige erinevatel teemadel alates isiksuse arengust kuni

Haridus- ja teadusminister Mailis Reps:

ETTEVÕTLUSÕPE

innustab innovatsioonile

Ettevõtlusõpe ja ettevõtlikkuse toetamine koolis on suurepärane võimalus innovaatilise mõtlemise soodustamiseks lastel juba maast madalast. Ettevõtlusõppega anname lastele ja noortele kala asemel õnge ja kalapüügioskuse. Edasine on juba nende valik – kellest saab hobikalamees, kellest kalatööstur. Igal juhul on ettevõtlusõppes osa saanud noortel avaram mängumaa kasutada koolist saadud teadmisi, oskusi ja kogemusi nii enda kui ka ühiskonna hüvanguks.

Üks näeb probleemi, teine lahendust

Innovatsioon eeldab mõtteviisi, et ühelt poolt tuleb märgata probleeme, teisalt leida neile lahendusi. Avatus uudeste lahenduste leidmiseks ja katsetamiseks ei saa tekkida üksnes koolitunnis. Tarvis on jätta kõrvale mõtteviisi, et asjad on kogu aeg nii olnud ja nii peame ka nüüd talitama. Meie kätes on muuta mida iganes, kui me seda soovime.

On suur erinevus, kas proovida näha probleemi lahendust või hoopis lahenduses probleemi. Peame lastes juba varakult kasvatama probleemide nägemist võimalustena, mitte takistusena. Siis sirguvad noored, kes otsivad innukalt lahendusi nii isikliku elu kui

ka ühiskonna kitsaskohtade kõrvaldamiseks. Nii saame uuendusmeelse, loova ja eduka riigi ning ühiskonna.

Noored, kes näevad oma tegevuse mõju ja mõtet tulevase edu võtmes, mõistavad paremini õppimise olulisust. Elus edukas olla soovib igaüks. Kui keegi jätab kooli pooleli, siis ta ei pruugi lihtsalt näha seost oma edu ja koolis tehtava pingutuse vahel. Peame talle seda näitama – selleks on hea võimalus ettevõtlusõpe, mis aitab rakendada koolitarkused mõne isikliku idee elluviimisse.

Innovatsioonil on silmapaistev roll igal erialal. Ka lõimimine on oluline igas eluvaldkonnas. Meditsiinitöötajal on vaja ettevõtlusteadmisi oma praktilise majandamiseks, juuksur peab oskama ennast ära elatada ka väikeses kohas, muusikust ja kunstnikust saavad sageli ettevõtjad ning teadlasel tuleb oma teadmisi ja tegevuse tulemusi ühiskonna arendamiseks kasutada.

Innovatsioon toeks traditsioonidele

Innovatsioonile innustamine hariduses edendab tervet kogukonda ja säilitab traditsioone. Sageli vastandatakse innovatsioon ja traditsioonid, justkui esimene hävitaks teisi. Tegelikult aitab innovatsioon traditsioone hoopis säilitada ja elus hoida – olgu näiteks rah-

Foto: Haridus- ja Teadusministeerium

Suure-Jaani kooli direktor Epp Välba:

Ettevõtlilik kool tõmbab

sädeinimesi ligi

Suure-Jaani kool on ettevõtlilik kool. See tähendab, et õppemeetodid on lapsi kaasavad, õpe eluline ja põnev. Õpetajate ja laste vahel püütakse saavutada partnerlus, mitte rangelt hierarhiline suhe.

Sellel õppeaastal korraldab lastel näidata ise initsiatiivi, õppida valikute tegemist, vigadest õppimist ja analüüsi. Nii lastele kui kogu koolilperlele on vaja suhtumist, et kui võtta vastutus, siis on loomulik, et vahel tuleb ette ka ebaõnnestumisi – sellest on võimalik õppida ja järgmine kord targemini talitada.

Eelmisel õppeaastal korraldasime projektinädala ajal kogu õppetöö ümber. Üheskoos valisime nädala teema, milleks sai toit ja tootmine, ning organiseerisime selle ümber kõik ai-netunnid. Nädala eesmärk oli näidata, kuid võid seotud kõik ained omavahel on, ning anda õpilastele võimalus ise oma aega planeerida. See nõudis juhtkonnalt ja õpetajatelt palju eel-tööd, kuid lõpptulemus oli seda väärt.

See ja paljud teised kogemused on meile näidanud, et kui on head ideed, siis saavad need ka ellu viitud. Loovalt lahenedes saab õppe lastele põnevaks ja elulähedaseks teha ning alati ei pea piinliku täpsusega õpikust järele ajama. Projektide õnnestumisel on väga suur roll sädeinimestel, kes suudavad värskeid ideid pakkuda, teisi

kaasa kutsuda ning tegevused koostöös teistega ka ellu viia. Sellised sädeinimesed tahavad tulla tööle kooli, millel on ettevõtlilik maine. Meie koolipe-rega on viimaste aastate jooksul liitunud mitu uut töötajat, kes töid vestlusel välja, et märkasid kooli vahvaid algatusi ning ta-havad ise ka just sellises aktiiv-ses asutuses töötada.

Ettevõtlikkus võimaldab ka rahalist ressursi leida. Näiteks meie koolis on loodud ettevõtl-like tegevuste fond, kuhu pa-nustavad kohalikud firmad. Sellest fondist saavad klassid erinevate tegevuste jaoks raha taotleda – tingimuseks on see, et tuleb koostada eelarve, leida

omafinantseering, koostada taotlus ning hiljem aruanne. Lapsed õpivad nii raha küsimiseks taotluste koostamist ning saavad võimaluse lisategevus-teks. Igal koolil on valik, milliseid valikaineid programmi võetakse, milliseid tegevusi algatatakse ja milliseid väärtusi kantakse – see annab koolile näo ja eripära. Meie kooli valik on langenud ettevõtlusõppe ka-suks ning initsiatiivikas suhtu-mine ja algatusvõime on ava-nud meile mitmeid võimalusi, mis muidu meieni jõudnud ei oleks. Kõik on suhtumise küsi-mus – olles ise aktiivne, on kõik võimalik.

õpilasfirmade mentorlus on vaid mõned näited levinumatest koostöövormidest, mida Eestis ettevõtted ja koolid üheskoos ellu viivad. Mida varasemas eas õpilased erinevate elualadega kokku puutuvad, seda laiem on nende silmaring ja teadlikkus võimalustest siis, kui tuleb ha-kata langetama otsuseid, kuhu ja mida õppima minna.

► Edu ja Tegu STARTERi üritused

Tartu Ülikooli, Tallinna Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli eestvedamisel läbiviidav äriideede arendamise programm noortele, kuhu on oodatud õppurid gümnaasiumist, kutse- ja kõrgkoolidest.

1. detsember 2019 STARTERTallinn sügissemestri finaali Robotexil

29.-31. jaanuar 2020 STARTERTartu sügissemestri finaali sTARTUp Dayl

29.-31. jaanuar 2020 STARTER programmi üle-eestiline finaali sTARTUp Dayl

27. veebruar 2020 STARTERTartu kevadsemestri avaüritus

Veebruar 2020 STARTERTallinn ja STARTERhaapsalu kevadsemestri avaüritused

Kevad 2020 STARTER programmi mentorüritused tiimidele ning regionaalsed finaaliid

www.starteridea.ee

Edu ja Tegu | STARTER

Hea kutsekooli ja rakenduskõrgkooli õpetaja!

Kui soovid kaasata 2020. aastal ettevõtlusõppesse atraktiivseid esinejaid või rikastada ainet välisloketoritega, siis kutsu kooli äriideede arenguprogrammi STARTER koolitajad!

Tuleme teie kooli kohale ja viime läbi 2-4 h STARTER-formaadis seminare järgmistel teemadel:

- Inspiratsiooniüritus „Kuidas leida äge idee ja sellega kõrgelt lennata?“
- Ärimudeli töötuba „Kuidas oma äriideed testida ehk ideest ärimudelini?“
- Esitlusoskuste ABC töötuba „Kuidas oma ideed hästi esitleda?“

Meie töötoad valmivad rätsepalahendusena koostöös kooliga ning põhinevad meeskonnatööl käed-külge aktiivõppe formaadil. Saab nalja, naeru, teadmisi ja uusi oskusi!

KONTAKT: STARTER programmijuht Piret Arusaar, piret.arusaar@ut.ee

Junior Achievement Eesti sündmused

21. november Töövarjupäev <http://ja.ee/toovarjupaev>

25. november E-kaubanduse konverents koostöös Tarbijakaitseametiga õpilasfirmadele ja juhendajatele hotellis Hilton Tallinn Park

Detsember Õpilasfirmade jõululaadad, vaata kalendrit <http://ja.ee/of/laadad/2407-kohalikud.html>

2.-3. jaanuar JA majandus- ja ettevõtlusõpetajate talvekool Pühajärve SPA-s

8. veebruar Eesti õpilasfirmade laad 2020 Kristiine ja Rocca al Mare kaubanduskeskuses <http://ja.ee/sundmused/lahevad-sundmused/497-eesti-opilasfirmade-laad-2020.html>

4. märts Majandusolümpiaadi piirkonnavoord

4. aprill Majandusolümpiaadi lõppvoor ja JA õpilasvõistluste aktus EBSis <http://ja.ee/sundmused/oluempiaad.html>

28.-29. aprill Võistlus „Eesti parim õpilasfirma 2020“ Kultuurikatlas. Osaleb kuni 24 parimat õpilasfirmat üle Eesti. Finaali pääsejad otsustatakse ette saadetud firma aruande põhjal. Võistlusel esitlevad õpilasfirmad iseennast, oma toodet või teenust ja vestlevad žüriiga. Parim õpilasfirma esindab Eestit Euroopa õpilasfirmade võistlusel.

Aasta ettevõtlusõpetaja 2020 ja JA Eesti aasta mentori 2020 väljakuulutamise. <http://ja.ee/of/voistlused.html>

15. mai Eesti parim minifirma 2020 SEB-s, kus osalevad 10-12 Eesti parimat minifirmat (7.-9. klass), kes esitlevad oma firmat ja näitavad müügiostkusi standivõorus. <http://ja.ee/of/voistlused.html>

www.ja.ee

Aasta parimate ettevõtlusõppe edendajate väljakuulutamine ja tunnustusüritus

26.11.2019.

Edu ja Tegu koolitused

November

6. ja 20.11.2019 Loovkirjutamise töötuba õppejõududele-õpetajatele

(EEK Mainor, Tallinna õppekeskus ruum 217)

Reklaamialase ja turundusstrateegilise loovkirjutamise oskuse arendamine ettevõtte turundustegevuseks. Koolituse tulemusena saab osaleja ülevaate turundussõnumite strateegilisest planeerimisest ja on proovinud ka ise täita strateegilisi ülesandeid. Koolitus annab ülevaate peamistest reklaamitekstide formaatidest ning võimaluse kirjutada ise nelja peamist reklaamteksti formaati.

12. ja 19.11.2019 Ettevõtlikkust toetavad õpetamismeetodid koolis õpetavale mentorile – kuidas muuta tund õpilastele huvitavaks?

(TLÜ, Tallinn, Narva mnt 29-A046 ja Uus-Sadama 5 – M648)

Koolitus on suunatud ettevõtjatele ja mentoritele, kes annavad koolides erinevate haridustasemetega lüikes ettevõtlikkust toetavaid aineid või külalistunde, eesmärgiga anda teadmisi ja oskuseid õppetöö interaktiivsemaks läbiviimiseks. Koolitusel arendatakse pedagoogilisi teadmisi ja oskusi ning omandatakse õpetamismetoodika, mis toetab õppijate ettevõtlikkuse arendamist.

18.11.2019 Mentorluse meistriklass (EBS, Tallinn, Lauteri 3)

Koolitus annab nii õpetajale-õppejõule kui külalisena õppetöös osalejale baasoskused ja teadmised töötamiseks ettevõtlusmentorina õppeprotsessis. Käsitletakse teemasid nagu õpilas- või üliõpilasmeeskondade töö juhtimine eelinkubatsiooniprotsessis ehk kuidas õpilastega koos äriideed otsida ja seda valideerida, kuidas õppureid tulemuslikult nõustada, millised on peamised meeskonnatöö probleemid ning millist nõu võiks saada startup ettevõtjalt.

20.11 ja 27.11.2019 Finantsmajanduslikud aspektid ettevõtlusainete õpetamisel, (EMÜ, Tartu, Kreutzwaldi 1a-0015)

Koolitus on abiks õpetajale-õppejõule, kes soovib täiendada oma teadmisi finantsvaldkonnast ettevõtluses. Käsitletakse olulisi ettevõtlusega seotud finantsmajanduslikke aspekte ettevõtte loomisest kuni finantsaruannete analüüsini.

28.11.2019 Ettevõtete ja koolide koostööseminar

(Kastani 42, Erinevate Tubade Klubi, Tartu)

Seminarile on oodatud haridusasutuste ja ettevõtete esindajad, et kuulata-jagada häid praktikaid, kuidas mõjusalt ja põnevalt koostöös õpetada ning ühiselt koostöödeid genereerida. Seminarilt saab kaasa koostöötegevuste ideepanga ja kontaktivõrgustiku. Esinejad on Põlva Gümnaasiumist, Tartu Kunstikoolist, Rāpina Ühisgümnaasiumist, Tartu Tamme Gümnaasiumist.

Pikad koolitusprogrammid

Jaanuaris 2020 avame 6-kuulise ettevõtlusõppe koolitusprogrammi kolmanda lennu, eeljärjekorda saab registreeruda: katrin.kivisild@innove.ee

Koolitused vene õppekeele koolidele

Majanduse ja ettevõtluse. Ettevõtlusõppe rakendamine vene õppekeele koolides. Venekeelsed seminarid toimuvad Tallinnas koostöös Investorite Klubiga.

Vaata tulevasi koolitusi kodulehelt

www.ettevotlusope.ee/koolitused

Liitu Edu ja Tegu infokanalitega ka Youtube'is ja Facebookis (facebook.com/ettevotlusope/)!

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu viib ellu Haridus- ja Teadusministeerium

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM

ning toetab Euroopa Sotsiaalfond.

Partnerid on:

TARTU ÜLIKOOL

TALLINNA ÜLIKOOL

EESTI ETTEVÕTLUSKÕRGGKOL MAINOR

MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUM

RAHANDUSMINISTEERIUM

EESTI KAUBANDUS- TÖÖSTUSKODA

